

ปัจจัยที่มีผลต่ออัลวะสะฎีเยฮ์ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Received: September 30, 2024, ✨ Revised: December 09, 2024, ✨ Accepted: December 13, 2024

ยุทธนา เกื้อกุล¹

นิเลาะ แวอูเซ็ง²

มุหัมมัดรอฟลี แวะหะมะ³

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยและการจัดอันดับปัจจัยที่มีผลต่ออัลวะสะฎีเยฮ์ของนักศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิธีการศึกษา งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 241 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่ออัลวะสะฎีเยฮ์ของนักศึกษามากที่สุดคือปัจจัยด้านสังคม โดยมีผู้ตอบจำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 17.6 รองลงมาคือปัจจัยด้านครอบครัว มีผู้ตอบจำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 และปัจจัยด้านระบบการดูแลหอพักมีผลน้อยที่สุด มีผู้ตอบจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6 และผลการจัดอันดับปัจจัยที่มีผลต่ออัลวะสะฎีเยฮ์ของนักศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านครอบครัวมีผลมากที่สุด โดยมีผู้ตอบจำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 68.0 รองลงมาคือปัจจัยด้านสังคม มีผู้ตอบจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 และปัจจัยด้านมัศยิด มีผู้ตอบจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 และปัจจัยด้านระบบการดูแลหอพักและสื่อต่าง ๆ มีผลน้อยที่สุด มีผู้ตอบจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7

การนำผลการวิจัยไปใช้ สถาบันการศึกษา ครอบครัว สังคม และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลนักศึกษาสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการปลูกฝังและส่งเสริมนักศึกษาด้านการใช้ชีวิตตามหลักอัลวะสะฎีเยฮ์ที่เหมาะสมในสังคมพหุวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ปัจจัย, อัลวะสะฎีเยฮ์, นักศึกษา

¹ พร.ต (อิสลามศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาอิสลามศึกษาและกฎหมายอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีเมล: yuttana.k@psu.ac.th

² พร.ต. (การศึกษา – บริหารการศึกษา) รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีเมล: niloh.w@psu.ac.th

³ พร.ต (อิสลามศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาอิสลามศึกษาและกฎหมายอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีเมล: mohammadroflie.w@psu.ac.th

Factors Influencing Al-Wasatiyyah among Students of the Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University

Yuttana Kuakul¹

Niloh Wae-u-seng²

Muhammad Roflee Waehama³

Abstract

Objective: This research aimed to examine the factors and ranking of factors affecting the Al-Wasatiyyah of students in the Faculty of Islamic Studies, Prince of Songkla University.

Methodology: This research used a survey research method. Data were collected by questionnaires from a sample of 241 respondents and analyzed using descriptive statistics, including frequency and percentage.

Research findings: It was found that the factor that had the most effect on Al-Wasatiyyah was the social factor, with 207 respondents, or 17.6 percent. The second factor was the family factor, with 192 respondents, or 16.3 percent. The factor of the dormitory care system had the least effect, with 42 respondents, or 3.6 percent. The result of the ranking of the factors that had the most effect on Al-Wasatiyyah of the students found that the family factor had the most effect, with 164 respondents, or 68.0 percent. The second factor was the social factor, with 88 respondents, or 36.5 percent. The mosque factor had 57 respondents, or 23.7 percent. The factor of the dormitory care system and various media had the least effect, with 103 respondents, or 42.7 percent.

Implications: Educational institutions, families, society and personnel involved in student care can use the results of this research as a guideline to instill and promote students in living according to the principles of Al-Wasatiyyah appropriately in a multicultural society.

Keywords: Factors, Al-Wasatiyyah, Students

¹ Ph.D. (Islamic Studies) Assistant Professor Dr. and Lecturer, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus. Email: yuttana.k@psu.ac.th

² Ph.D (Education Administration) Associate profesor Dr. and Lecturer, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus. Email: niloh.w@psu.ac.th

³ Ph.D (Islamic Studies) Asaistant Professor Dr. and Lecturer, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus. Email: mohammadrofllee.w@psu.ac.th

บทนำ

อัลวะสะฎีเยฮ์ (แนวทางสายกลาง) มีความหมายที่ครอบคลุมถึงความดี ความยุติธรรม ความสะอาด และความง่ายตาย ความเป็นทิกมะฮ์ (วิทยปัญญา) ความสมบูรณ์ ความเที่ยงตรง และความเป็นกลาง (Bā ‘Abdullah, 1994 ; Al-Maidānī, 1996 ; Al-Sallābī, 2001 ; Al-Yahyā, 2008) การใช้ชีวิตตามหลักอัลวะสะฎีเยฮ์ เป็นการปฏิบัติตามหลักคำสอนอิสลามที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญในทุกมิติของชีวิต เช่น การศรัทธา การทำความดี คุณธรรมจริยธรรม การปฏิสัมพันธ์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (Al-Qaradāwī, 2012 ; Rājih, 2016 ; Al-Sudais, 2017 ; Al-Haq, 2018 ; Al-Amīn, 2023) ดังนั้น การปลูกฝังผู้เรียนให้มีความรู้คุณลักษณะดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สังคม การคบเพื่อน มัสยิด และครู (Ibn Taimiyyah, 1983 ; Mahmūd, 1994 ; Al-Nahlāwī, 1994 ; Abūlawī, 1999 ; Al-Tahhān, 2002 ; Farīd, 2004) โดยแต่ละปัจจัยมีบทบาทที่สำคัญต่อการส่งเสริมองค์ประกอบอัลวะสะฎีเยฮ์ มากน้อยแตกต่างกันไป

นักศึกษาเป็นกำลังหลักสำคัญของสังคมและประเทศชาติในอนาคต การศึกษารุ่นนี้ได้เลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เนื่องจากนักศึกษากลุ่มนี้มีพื้นฐานความรู้และเคยเข้ารับการอบรมด้านวะสะฎีเยฮ์มาก่อน จากการประชุมสนทนากลุ่มพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อองค์ประกอบอัลวะสะฎีเยฮ์ในบริบทของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน/สถานศึกษา สังคม การคบเพื่อน มัสยิด ครู/อาจารย์ผู้สอน ระบบการดูแลหอพัก และสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และวิทยุ

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออัลวะสะฎีเยฮ์ และการจัดอันดับของปัจจัยที่มีผลต่ออัลวะสะฎีเยฮ์ ของนักศึกษา จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมของนักศึกษา ให้อยู่ในวิถีของผู้ปฏิบัติตนตามแนวทางสายกลาง และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของคณะวิทยาการอิสลามที่มุ่งเป็นสถาบันชั้นนำด้านวิทยาการอิสลามที่ยึดหลักวะสะฎีเยฮ์ (อิสลามสายกลาง) ของประเทศและภูมิภาค

จากความสำคัญของปัญหาการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออัลวะสะฎีเยฮ์ และการจัดอันดับของปัจจัยเหล่านี้ในกลุ่มนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สำคัญสำหรับการส่งเสริมและกำหนดนโยบาย รวมถึงแผนงานในการพัฒนานักศึกษาให้สามารถดำเนินชีวิตตามหลักอัลวะสะฎีเยฮ์ได้อย่างเหมาะสมในสังคมพหุวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออัลวะสะฎีเยฮ์ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. เพื่อศึกษาการจัดอันดับปัจจัยที่มีผลต่ออวัละสะฎีเยฮ์ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ จำนวน 608 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ จำนวน 241 คน จากนั้น เลือกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นเป็นสัดส่วนตามชั้นปี และการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากแบบไม่ใส่กลับคืน

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่ออวัละสะฎีเยฮ์ และการจัดอันดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่ออวัละสะฎีเยฮ์ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี แบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบและการจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยจากปัจจัยหลักไปยังปัจจัยรองโดยใช้ตัวเลข (1-8) ประกอบด้วย ปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน/สถานศึกษา สังคม การคบเพื่อน มัสยิด ครู/อาจารย์ผู้สอน ระบบการดูแลหอพัก สื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และวิทยุ แบบสอบถามนี้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยมีความตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากรจำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาความสอดคล้องภายใน ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.925

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตจากคณะวิทยาการอิสลามถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณกับนักศึกษา และประสานส่งเอกสารแบบสอบถามไปยังผู้บริหารที่ดูแลนักศึกษาและตัวแทนนักศึกษา และติดตามผลการเก็บข้อมูลกับนักศึกษาทุกคนจนได้ข้อมูลครบตามที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ 100

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ความถี่และร้อยละ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออวัละสะฎีเยฮ์และการจัดอันดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่ออวัละสะฎีเยฮ์ของนักศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลการวิเคราะห์ได้นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามจากจำนวนทั้งหมด 241 คน ประมาณสามในสี่เป็นผู้หญิง (ร้อยละ 71.4) ศึกษาอยู่ในชั้นปีต่าง ๆ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน เรียงเป็นลำดับคือ ชั้นปีที่ 4 (ร้อยละ 29.9) ชั้นปีที่ 3 (ร้อยละ 26.1) ชั้นปีที่ 2 (ร้อยละ 22.81) และชั้นปีที่ 1 (ร้อยละ 21.2) และมากกว่าครึ่งหนึ่ง

(ร้อยละ 58.9) ไม่เคยเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับอัลวะสะฎียะฮ์ อย่างไรก็ตาม จำนวนนักศึกษาที่ได้ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาอัลวะสะฎียะฮ์ (ร้อยละ 56.0) มีมากกว่าที่ไม่ได้ลงทะเบียน (ร้อยละ 44.0) คิดเป็นร้อยละ 12.0

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออัลวะสะฎียะฮ์และการจัดอันดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่ออัลวะสะฎียะฮ์ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 1 และ 2 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของปัจจัยที่มีผลต่ออัลวะสะฎียะฮ์ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ปัจจัยที่มีผลต่อองค์ประกอบอัลวะสะฎียะฮ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ครอบครัว	192	16.3
2. โรงเรียน/สถานศึกษา	188	15.9
3. สังคม	207	17.6
4. การคบเพื่อน	190	16.1
5. มัสยิด	105	8.9
6. ครู/อาจารย์ผู้สอน	167	14.2
7. ระบบการดูแลหอพัก	42	3.6
8. สื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และวิทยุ	88	7.5
รวม	1179	100.0

* ตอบได้มากกว่า 1

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่ออัลวะสะฎียะฮ์ พบว่า ปัจจัยด้านสังคมส่งผลต่อองค์ประกอบอัลวะสะฎียะฮ์มากที่สุด จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 17.6 รองลงมา ปัจจัยด้านครอบครัว จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 ปัจจัยการคบเพื่อน จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 ปัจจัยด้านโรงเรียน/สถานศึกษา จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 15.9 ปัจจัยด้านครู/อาจารย์ผู้สอน จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 14.2 ปัจจัยด้านมัสยิด จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 8.9 ปัจจัยด้านสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และวิทยุ จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 และปัจจัยที่มีผลน้อยที่สุด คือ ด้านระบบการดูแลหอพัก จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6

ตาราง 2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของการจัดอันดับปัจจัยที่มีผลต่อองค์ประกอบอวัชวะสฤฎีเยชของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี (n = 241)

ปัจจัยที่มีผลต่อองค์ประกอบอวัชวะสฤฎีเยช	อันดับ								
	1	2	3	4	5	6	7	8	
1. ครอบครัว	จำนวน 164 ร้อยละ 68.0	จำนวน 12 ร้อยละ 5.0	จำนวน 10 ร้อยละ 4.1	จำนวน 8 ร้อยละ 3.3	จำนวน 9 ร้อยละ 3.7	จำนวน 4 ร้อยละ 1.7	จำนวน 11 ร้อยละ 4.6	จำนวน 11 ร้อยละ 4.6	จำนวน 9 ร้อยละ 3.7
2. โรงเรียน/สถานศึกษา	จำนวน 12 ร้อยละ 5.0	จำนวน 58 ร้อยละ 24.1	จำนวน 35 ร้อยละ 14.5	จำนวน 39 ร้อยละ 16.2	จำนวน 48 ร้อยละ 19.9	จำนวน 31 ร้อยละ 12.9	จำนวน 3 ร้อยละ 1.2	จำนวน 1 ร้อยละ 0.4	จำนวน 1 ร้อยละ 0.4
3. สังคม	จำนวน 21 ร้อยละ 8.7	จำนวน 88 ร้อยละ 36.5	จำนวน 49 ร้อยละ 20.3	จำนวน 31 ร้อยละ 12.9	จำนวน 25 ร้อยละ 10.4	จำนวน 11 ร้อยละ 4.6	จำนวน 8 ร้อยละ 3.3	จำนวน 4 ร้อยละ 1.7	จำนวน 4 ร้อยละ 1.7
4. การคบเพื่อน	จำนวน 6 ร้อยละ 2.5	จำนวน 25 ร้อยละ 10.4	จำนวน 52 ร้อยละ 21.6	จำนวน 61 ร้อยละ 25.3	จำนวน 30 ร้อยละ 12.4	จำนวน 41 ร้อยละ 17.0	จำนวน 9 ร้อยละ 3.7	จำนวน 6 ร้อยละ 2.8	จำนวน 6 ร้อยละ 2.8
5. มัลลิต	จำนวน 6 ร้อยละ 2.5	จำนวน 7 ร้อยละ 2.9	จำนวน 57 ร้อยละ 23.7	จำนวน 28 ร้อยละ 11.6	จำนวน 34 ร้อยละ 14.1	จำนวน 54 ร้อยละ 22.4	จำนวน 20 ร้อยละ 8.3	จำนวน 5 ร้อยละ 2.1	จำนวน 5 ร้อยละ 2.1
6. ครู/อาจารย์ผู้สอน	จำนวน 4 ร้อยละ 1.7	จำนวน 21 ร้อยละ 8.7	จำนวน 27 ร้อยละ 11.2	จำนวน 53 ร้อยละ 22.0	จำนวน 65 ร้อยละ 27.0	จำนวน 32 ร้อยละ 13.3	จำนวน 12 ร้อยละ 5.0	จำนวน 7 ร้อยละ 2.9	จำนวน 7 ร้อยละ 2.9
7. ระบบการดูแลหอพัก	จำนวน 7 ร้อยละ 2.9	จำนวน 5 ร้อยละ 2.1	จำนวน 5 ร้อยละ 2.1	จำนวน 12 ร้อยละ 5.0	จำนวน 12 ร้อยละ 5.0	จำนวน 14 ร้อยละ 5.8	จำนวน 99 ร้อยละ 41.1	จำนวน 56 ร้อยละ 23.2	จำนวน 56 ร้อยละ 23.2
8. สื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ และวิทยุ	จำนวน 8 ร้อยละ 3.3	จำนวน 2 ร้อยละ 0.8	จำนวน 10 ร้อยละ 4.1	จำนวน 14 ร้อยละ 5.8	จำนวน 10 ร้อยละ 4.1	จำนวน 19 ร้อยละ 7.9	จำนวน 51 ร้อยละ 21.2	จำนวน 103 ร้อยละ 42.7	จำนวน 103 ร้อยละ 42.7

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดอันดับปัจจัยที่มีผลต่ออวัละสะฎียะฮ์ พบว่า

อันดับที่ 1 ปัจจัยด้านครอบครัวมีผลต่ออวัละสะฎียะฮ์มากที่สุด จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 68.0 รองลงมา ด้านสังคม จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 ด้านโรงเรียน/สถานศึกษา จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ด้านสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และวิทยุ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ด้านระบบการดูแลหอพัก จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 ด้านการคบเพื่อนและมัสยิด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 ตามลำดับ และปัจจัยด้านครู/อาจารย์ผู้สอนมีผลต่ออวัละสะฎียะฮ์น้อยที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7

อันดับที่ 2 ปัจจัยด้านสังคมมีผลต่ออวัละสะฎียะฮ์มากที่สุด จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 รองลงมา ด้านโรงเรียน/สถานศึกษา จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 ด้านการคบเพื่อน จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 10.4 ด้านครู/อาจารย์ผู้สอน จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 ด้านครอบครัว จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ด้านมัสยิด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 ด้านระบบการดูแลหอพัก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 ตามลำดับ และปัจจัยด้านสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และวิทยุมีผลต่อองค์ประกอบอวัละสะฎียะฮ์น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8

อันดับที่ 3 ปัจจัยด้านมัสยิดมีผลต่ออวัละสะฎียะฮ์มากที่สุด จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 รองลงมา ด้านการคบเพื่อน จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 ด้านสังคม จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 ด้านโรงเรียน/สถานศึกษา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 ด้านครู/อาจารย์ผู้สอน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 ด้านครอบครัวและสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และวิทยุ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.1 ตามลำดับ และปัจจัยด้านระบบการดูแลหอพักมีผลต่อองค์ประกอบอวัละสะฎียะฮ์น้อยที่สุด จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1

อันดับที่ 4 ปัจจัยด้านการคบเพื่อนมีผลต่ออวัละสะฎียะฮ์มากที่สุด จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3 รองลงมา ด้านครู/อาจารย์ผู้สอน จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 ด้านโรงเรียน/สถานศึกษา จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 ด้านสังคม จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 12.9 ด้านมัสยิด จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 11.6 ด้านสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และวิทยุ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 ด้านระบบการดูแลหอพัก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ตามลำดับ และปัจจัยด้านครอบครัวมีผลต่อองค์ประกอบอวัละสะฎียะฮ์น้อยที่สุด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

อันดับที่ 5 ปัจจัยด้านครู/อาจารย์ผู้สอนมีผลต่ออวัละสะฎียะฮ์มากที่สุด จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 รองลงมา ด้านโรงเรียน/สถานศึกษา จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 19.9 ด้านมัสยิด จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1 ด้านการคบเพื่อน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.4 ด้านสังคม จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 10.4 ด้านระบบการดูแลหอพัก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ด้านสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต

โทรทัศน์ และวิทยุ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.1 ตามลำดับ และปัจจัยด้านครอบครัวมีผลต่อองค์ประกอบอวัละสะฎีเยฮ์น้อยที่สุด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

อันดับที่ 6 ปัจจัยด้านมัสยิดมีผลต่ออวัละสะฎีเยฮ์มากที่สุด จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 รองลงมา ด้านการคบเพื่อน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 ด้านครู/อาจารย์ผู้สอน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 ด้านโรงเรียน/สถานศึกษา จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 12.9 ด้านสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ และวิทยุ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 ด้านระบบการดูแลหอพัก จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 ด้านสังคม จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.6 ตามลำดับ และปัจจัยด้านครอบครัวมีผลต่อองค์ประกอบอวัละสะฎีเยฮ์น้อยที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7

อันดับที่ 7 ปัจจัยด้านระบบการดูแลหอพักมีผลต่ออวัละสะฎีเยฮ์มากที่สุด จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 41.1 รองลงมา ด้านสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ และวิทยุ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 21.2 ด้านมัสยิด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 ด้านครู/อาจารย์ผู้สอน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ด้านครอบครัว จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.6 ด้านการคบเพื่อน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6 ด้านสังคม จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ตามลำดับ และปัจจัยด้านโรงเรียน/สถานศึกษามีผลต่อองค์ประกอบอวัละสะฎีเยฮ์น้อยที่สุด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2

อันดับที่ 8 ปัจจัยด้านสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ และวิทยุ มีผลต่ออวัละสะฎีเยฮ์มากที่สุด จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7 รองลงมา ด้านระบบการดูแลหอพัก จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 23.2 ด้านครอบครัว จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 ด้านครู/อาจารย์ผู้สอน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 ด้านการคบเพื่อน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8 ด้านมัสยิด จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 ด้านสังคม จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 ตามลำดับ และปัจจัยด้านโรงเรียน/สถานศึกษามีผลต่อองค์ประกอบอวัละสะฎีเยฮ์น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาการจัดอันดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่ออวัละสะฎีเยฮ์ ในบริบทของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การจัดอันดับปัจจัยที่มีผลต่ออวัละสะฎีเยฮ์ที่เหมาะสมในบริบทของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พบว่า อันดับที่ 1 ปัจจัยด้านครอบครัว รองลงมา อันดับที่ 2 ปัจจัยด้านสังคม และอันดับที่ 3 ปัจจัยด้านมัสยิด ตามลำดับ ที่ผลการศึกษาปรากฏเช่นนั้น ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวมีบทบาทสำคัญยิ่งในการปลูกฝังและสั่งสอนลูกให้อยู่ในกรอบและขอบเขตของศาสนา ลูกทุกคนที่เกิดมาจะเป็นลูกที่ประเสริฐได้ ต้องผ่านการอบรมและขัดเกลาของพ่อแม่และผู้ปกครองเป็นอันดับแรก มีการ

ตักเตือนกันให้ปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ ครอบคลุมทั้งคำพูดและการปฏิบัติ ดังนั้น การที่จะสั่งสอนลูกให้ใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลาง (อัลวะสะฎียะฮ์) ครอบคลุมทุกมิติในการดำเนินชีวิต ครอบครัวจึงต้องทำหน้าที่ในการอบรมและเลี้ยงดูลูกภายใต้ขอบเขตและบทบัญญัติอิสลาม คือ 1) ดำรงอยู่ในกรอบและขอบเขตของศาสนาอิสลาม โดยการสั่งสอนและตักเตือนลูกให้ทำในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงใช้และละเว้นในสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม เป็นการสร้างบ้านเพื่อทำความรักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และห่างไกลจากสิ่งที่ตั้งภาคีต่อพระองค์ 2) อบรมสั่งสอนลูกในด้านการศรัทธา การทำความดี และการปฏิสัมพันธ์ 3) อบรมสั่งสอนลูกให้ดูแลสุขภาพและร่างกาย เพื่อให้ห่างไกลจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ โดยครอบครัวต้องให้ความสำคัญกับการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เพราะสมองที่ดีจะอยู่ในร่างกายที่แข็งแรง และผู้ที่แข็งแรงจะประเสริฐกว่าและเป็นที่ยกย่องของอัลลอฮ์ ﷻ มากกว่าผู้ที่อ่อนแอ และ 4) ให้ความรัก ความเมตตา และความอ่อนโยนแก่ลูก ดังที่ Al-Nahlāwī (2007 : 113) ได้กล่าวว่า

“ความเมตตาต่อลูกเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์ และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงทำให้ความเมตตาเป็นองค์ประกอบหลักของชีวิตในด้านจิตใจ สังคม และธรรมชาติของทุกสิ่งที่มีชีวิต ดังนั้น ผู้เป็นพ่อแม่จึงมีหน้าที่สำคัญในการให้ความรัก ความเมตตา ความอ่อนโยนแก่ลูก...”

และดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นแบบอย่างที่ดีในการให้ความรักและความเมตตาแก่เด็ก ดังที่ท่านได้หอมแก้มหะสัน บิน อะลีษ ขณะที่ยังเรอ อิบน์ หาบิส อัตตะมิมียี กำลังนั่งอยู่ด้วย และอีกเรอได้กล่าวว่า

“แท้จริงฉันมีบุตร จำนวน 10 คน และฉันไม่เคยหอมแก้มพวกเขาเลยแม้แต่คนเดียว”

ท่านเราะฮ์ลุส ﷺ ได้มองไปที่เขาและกล่าวว่า

“ผู้ใดไม่มีความเมตตา เขาก็จะไม่ได้รับความเมตตา”

(บันทึกโดยอัลบุคอรี : 5997)

จากหะดีษข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า การให้ความรักและความเมตตาแก่เด็กมีความสำคัญอย่างมาก เป็นการมอบความรักจากใจสู่ใจ และผู้ที่กำลังมองอยู่ในขณะนั้นจะรู้สึกมีความสุขและอบอุ่น ส่วนเด็กที่ถูกหอมแก้มจะได้รับความรักอันอบอุ่นจากผู้หอมแก้ม จนทำให้การกระทำดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความง่ายตายต่อการอบรม สั่งสอน และการปฏิบัติตามของลูกในเวลาต่อมา และการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวสามารถสืบทอดกันมาผ่านพ่อแม่สู่ลูก จากครอบครัวสู่ครอบครัว จากสังคมหนึ่งสู่อีกสังคมหนึ่ง และจากยุคหนึ่งสู่อีกยุคหนึ่ง จนทำให้ความรักและความเมตตากลายเป็นแนวทางของศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามของอิสลามจวบจนปัจจุบัน และสอดคล้องกับ Al-Nahlāwī (2007 : 114) ได้กล่าวว่า

“การเลี้ยงลูกมิใช่เป็นการให้นมและอาหารเพียงอย่างเดียว แต่ต้องปฏิบัติควบคู่ไป ด้วยความรักและความเมตตา จนทำให้ความรักและความเมตตาเผยแพร่จากครอบครัวสู่ สังคม และประเทศชาติ จนกลายเป็นครอบครัว สังคม และประเทศชาติที่มีความรักและความ เมตตาต่อกัน”

2. **อันดับที่ 2 ปัจจัยด้านสังคม พบว่า** สังคมมีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการปลูกฝังเด็กและเยาวชน ให้เติบโตภายใต้ร่มเงาของอิสลาม ใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลาง และห่างไกลจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งปวง โดยสังคมมี หน้าที่หลักสำคัญ คือ 1) สังคมต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามที่ได้สั่งใช้ให้กระทำความดีและละเว้นความชั่ว ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

ความว่า “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดี และใช้ ให้กระทำความดีที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำความดีที่มีชอบ และชนเหล่านี้แหละพวกเขา คือผู้ที่ได้รับความสำเร็จ”

(อาละอิมรอน : 104)

และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า ความว่า

“พวกเจ้านั้นเป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวก เจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ดีที่ชอบ และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มีชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮ์...”

(อาละอิมรอน : 110)

2) ให้ความสำคัญกับเด็กเสมือนกับว่าพวกเขาเป็นลูกหรือลูกของพี่น้องของเรา ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัส ว่า

ความว่า “แท้จริงบรรดามุอมีนนั้นเป็นพี่น้องกัน”

(อัลหุญรอต : 10)

และดังที่ท่านนบี ﷺ ได้เรียกอะนัส บิน มาลิก ซึ่งเป็นคนรับใช้ของท่านว่า “โอรสของฉัน” ขณะที่ ท่านได้ตักเตือนอะนัสในเรื่องการขออนุญาต การเรียกชื่อดังกล่าวบ่งบอกให้รู้ว่าอิสลามได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับความรู้สึกที่ผูกพันในด้านอะกิดะฮ์ และเป็นสื่อที่สำคัญมากที่สุดในการปลูกฝังเด็กในสังคมอิสลาม 3) สั่งสอนเด็กมิให้สร้างความเดือดร้อนต่อเพื่อนบ้านและสังคม และปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับในสังคม ดังที่ ท่านนบี ﷺ ได้ให้ความสำคัญกับเพื่อนบ้านเสมือนว่าสามารถมอบมรดกแทนกันได้ และผู้ใดที่สร้างความ เดือดร้อนต่อเพื่อนบ้านและกล่าวร้ายต่อพวกเขาถือว่าเป็นชวานรก และดังที่ท่านนบี ﷺ ได้ลงโทษบรรดาเศาะ หาบะฮ์ จำนวน 3 คน ที่ไม่เข้าร่วมรบกับข้าศึกในสงครามตะบูก ประกอบด้วย กะอับ บิน มาลิก ฮิลาล บิน อุ มัยยะฮ์ และมูรอเราะฮ์ บิน อรเราะฮ์ โดยบรรดาเศาะหาบะฮ์ ทั้ง 3 ท่าน ไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของ

สังคมอิสลาม ซึ่งท่านนบี ﷺ ลงโทษด้วยการห้ามมิให้พูดจากับพวกเขา และให้แยกพวกเขาออกจากสังคม และในที่สุดอัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้อภัยแก่พวกเขา เมื่อครบจำนวน 50 วัน 4) สักสอนเด็กให้ช่วยเหลือในสิ่งที่ดีงามและยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้เปรียบเทียบสังคมเสมือนดังเรือรูปร่างเดียวกัน โดยท่านได้กล่าวว่า

“เปรียบเทียบความเมตตา ความรัก และความผูกพันของผู้ศรัทธา ประหนึ่งดังเรือรูปร่างเดียวกัน หากอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดเจ็บปวดส่วนที่เหลือทั้งหมดก็จะรู้สึกเจ็บปวดไปด้วยการอดหลับอดนอนและไม่สบาย”

(บันทึกโดยอัลบุคอรี : 6019)

และ 5) สักสอนเด็กให้มีความรักเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งความรักถือว่าเป็นรากฐานหลักที่จะทำให้เด็กมีความรักต่อสังคม โดยความรักเป็นจุดกำเนิดจากการที่พ่อแม่ได้อบรมสั่งสอนพวกเขาในครอบครัว เมื่อความรักเกิดขึ้นในใจจะทำให้ง่ายต่อการที่จะรักสิ่งอื่น และมีความพร้อมที่จะรักเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ ในทุกสิ่งที่ปรากฏเบื้องหน้าของพวกเขา ดังนั้น การที่เด็กรักทุกสิ่งทุกอย่างเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ จึงมีความสำคัญและทำให้ได้ลิ้มรสความหอมหวานของอิมาน ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

“สามประการหากผู้ใดมิได้ครอบครองจะพบกับความหอมหวานของการศรัทธา คือ การที่เขาทำให้อัลลอฮ์และเราะสุลของพระองค์เป็นที่รักยิ่งแก่เขามากกว่าสิ่งอื่นใด การที่เขามอบความรักให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด โดยที่เขาจะไม่รักบุคคลนั้นยกเว้นเพื่ออัลลอฮ์ และเขารังเกียจที่จะกลับไปเป็นกุฟร (ปฏิเสธศรัทธา) หลังจากให้อัลลอฮ์ได้ช่วยเหลือเขาให้ปลอดภัยจากมัน เสมือนที่เขารังเกียจที่ถูกโยนลงไปในเปลวไฟนรก”

(บันทึกโดยมุสลิม : 43)

ดังนั้น การปลูกฝังเด็กให้มีความรักเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ มิได้ใช้เวลาเพียงแค่วันสองวัน แต่จะต้องใช้เวลาและจะต้องร่วมกันฝึกฝนผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเยี่ยมเยียนพี่น้องของเขาเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ หรือการเยี่ยมเยียนผู้ป่วยที่โรงพยาบาล หรือการรวมตัวกันเพื่อรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และการฟังการบรรยายธรรม ครอบครัว โรงเรียน มัสยิด และสังคม จะต้องร่วมกันฝึกฝนตั้งแต่วัยเด็กและมีการพัฒนาขึ้นทีละขั้น พวกเขาจะได้รับความหอมหวานของอิมานและทำให้ฝังแน่นภายในใจจนขาดไม่ได้ และด้วยความรักดังกล่าวจะทำให้เกิดการใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลางโดยอัตโนมัติ

3. ปัจจัยด้านมัสยิด มีบทบาทสำคัญในอันดับที่ 3 และอันดับที่ 6 ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประมาณสามในสี่เป็นนักศึกษาหญิง (ร้อยละ 71.4) เป็นการชี้ให้เห็นว่ามัสยิดมีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพตามแบบฉบับของอิสลาม โดยมัสยิดมีหน้าที่ในการบริหารจัดการให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อเป็นการสร้างเด็กและเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทุกมิติของการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติศาสนกิจและการเรียนการสอน ผู้บริหาร

และคณะกรรมการมัสยิดควรจัดให้มีกิจกรรม ดังนี้ (Farīd, 2004 : 360-363) 1) จัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการสอดส่องและติดตามสัปปุรุชที่เดินทางไปละหมาดที่มัสยิด นั่งฟังการการเรียนการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของมัสยิด และหากสัปปุรุชท่านใดที่ห่างหายจากมัสยิด เจ้าหน้าที่ควรมีการไต่ถามและติดตามหากเจ็บป่วยก็ให้ไปเยี่ยมเยียนและให้กำลังใจ เมื่อหายป่วยแล้วจะได้มีกำลังใจที่จะเดินทางไปมัสยิด 2) ให้ความสำคัญกับชายมุสลิมที่ไม่รู้จักมักคุ้นเข้ามาละหมาดที่มัสยิด ด้วยการทำความรู้จักและสนิทสนมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จนทำให้เขามีอิมานเพิ่ม อาจจะส่งเสริมอิมานด้วยการแจกลีและบทความอิสลาม เพื่อเพิ่มความใกล้ชิดและสนิทสนมมากยิ่งขึ้น 3) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุรุชมัสยิดด้วยความรักและความเมตตา มีการถามไต่สารทุกข์สุกดิบ และให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในยามสุขและยามทุกข์ 4) จัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลายในการเพิ่มอิมาน ด้วยการเชิญชวนให้มีการถือศีลอดและละศีลอดร่วมกันที่มัสยิด หรือ ณ บ้านใดบ้านหนึ่ง จัดให้มีกิจกรรมการละหมาดยามค่ำคืน (กียามุลลัยล์) โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการมัสยิดและสัปปุรุช 5) จัดให้มีหะละเกาะห์อัลกุรอานในมัสยิด อาจจะมอบหมายให้คณะกรรมการมัสยิดหรือเชิญวิทยากรจากภายนอกมาทำหน้าที่ในการสอน โดยมุ่งเน้นให้สัปปุรุชได้ให้ความสำคัญกับการเรียนอัลกุรอาน เนื่องจากส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกันค่อนข้างน้อยและไม่มีความรู้เกี่ยวกับหลักการอ่านอัลกุรอาน 6) จัดให้มีการเรียนการสอนในมัสยิด และส่งเสริมให้สัปปุรุชได้ให้ความร่วมมือในการนั่งฟังการสอนบทเรียนในมัสยิด อาจจะเป็นมัสยิดที่อยู่ใกล้บ้านหรือมัสยิดใดก็ตามที่มีการจัดการเรียนการสอน เพื่อปฏิบัติตามแบบอย่างของบรรดาเศาะหาบะฮ์ رضي الله عنهم ในการแสวงหาความรู้ถึงแม้ว่าจะต้องเดินทางไกลก็ตาม

7) จัดให้มีการประชุมสัมมนาและการเดินทางไปทัศนศึกษา เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่สัปปุรุชในการเดินทางไปละหมาดที่มัสยิด โดยการทำความดีในการเพิ่มพูนอิมานและห่างไกลจากความเพริศแพร้วของโลกดุนยา การจัดประชุมสัมมนาและการเดินทางไปทัศนศึกษาดังกล่าว ผู้รับผิดชอบโครงการต้องออกแบบกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนได้ดำรงการละหมาดฟัรฎู 5 เวลาโดยญะมาอะฮ์ และให้ความสำคัญกับการละหมาดสุนัต ในระยะเวลา 1 วัน ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม 8) ส่งเสริมและสร้างความตระหนักในการทำ ความดี

โดยการนั่งอ่านอัชการยามเข้าหลังจากละหมาดศุบฮิเสร็จจนกระทั่งดวงอาทิตย์ขึ้น ต่อมาได้ทำการละหมาดสุนัต 2 เราะกะอะฮ์ และนั่งอ่านอัชการยามเย็นหลังละหมาดอัศริหรือก่อนละหมาดมัฆริบ และให้ความสำคัญกับการเดินทางไปละหมาดญุมอะฮ์ตั้งแต่เช้าตรู่ และขอดูอาในช่วงเวลาหลังละหมาดอัศริ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตอบรับการขอดูอาของบ่าว 9) จัดให้มีการสอนหนังสือ (กิตาบ) ในช่วงหลังละหมาดฟัรฎู เช่น หนังสือรียาฎศอลิฮีน หนังสือซาดุลมะอาด และหนังสือมุกตะศ็อร มินฮายญ อัลกอลิดีน เป็นต้น การทำความดีที่ท่านเราะฮูล ﷺ รักมากที่สุด คือ การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอถึงแม้ว่าจะเพียงเล็กน้อยก็ตาม การทำความดีแม้เพียงเล็กน้อย เมื่อนำมารวมกันก็จะทำให้มีความดีเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักการทำความดีของบ่าวที่ได้ปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ จนกระทั่งทำให้ความประเสริฐในการทำ ความดีของเขาเพิ่มขึ้น 10) จัดให้มีการเยี่ยมเยียนผู้ป่วยในโรงพยาบาล พร้อมกับดักเตือนพวกเขาให้หมั่นทำความดี สอนพวกเขาในการทำละหมาด และการทำความสะอาดสิ่งสกปรก (นะญิส) และช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์

ได้ยาก เผยแพร่เอกสารความรู้ แผ่นซีดี และหนังสืออิสลาม แจกอาหารและเครื่องดื่ม และจัดให้มีการเยี่ยม
กูรู เพราะจะทำให้ใช้ชีวิตอย่างสมถะในโลกดุนยาและรำลึกถึงวันอาคีเราะฮ์ 11) ให้ความสำคัญกับเพื่อนบ้าน
ที่อยู่ใกล้มีสยิด โดยการตักเตือนพวกเขาเกี่ยวกับความประเสริฐของการละหมาดญะมาอะฮ์ การฟังบรรยาย
ธรรมศาสตร์ การให้ความร่วมมือในการทำความดี การแสดงความยินดีและแสดงความเสียใจแก่พวกเขาใน
โอกาสต่าง ๆ และ 12) จัดให้มีการแข่งขันกีฬาระหว่างสัปปุรุชมัซยิด เพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพพลานามัยให้
สมบูรณ์แข็งแรงและเตรียมความพร้อมอยู่เสมอ อนึ่ง การปฏิบัติทั้ง 12 ประการข้างต้น จะเป็นแนวทางสู่การ
ขัดเกลาผู้ศรัทธาต่อการใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลาง และสอดคล้องกับอัญญาะหฺทานและอันนะหฺลาวี
(Al-Tahhān, 2002 ; Al-Nahlāwī, 2007) ได้กล่าวว่า

“มัซยิดเป็นสถานที่ที่สั่งสอนให้เด็กและเยาวชนได้รับทราบว่าการปฏิบัติต่าง ๆ ในการดำเนิน
ชีวิตของพวกเขาต้องมีความผูกพันและเชื่อมโยงกับอัลลอฮ์ ﷻ เสมอ และมีการตั้งเจตนา
ทุกกิจการงานเพื่อพระองค์เพียงผู้เดียว มัซยิดเป็นสถานที่ที่มีการเรียนการสอนอัลกุรอาน
ฝึกฝนทักษะของเด็กให้อ่านออกเขียนได้ ก่อนที่จะมาเป็นโรงเรียนที่ทำหน้าที่ในการสอน
เด็กให้อ่านออกเขียนได้ในปัจจุบัน เป็นหลักฐานที่ชี้ให้เห็นชัดเจนว่าในยุคแรกของอิสลาม
ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนอัลกุรอานเป็นอันดับแรกและใช้มัซยิดเป็นสถานที่ใน
การจัดการเรียนการสอน ดังนั้น ปัจจุบันต้องมีการบริหารจัดการมัซยิดให้มีความสมบูรณ์
เพิ่มมากขึ้น โดยเป็นสถานที่ในการปฏิบัติศาสนกิจ เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ และเป็น
ชมรมในการอบรมสั่งสอน และเป็นสื่อในการปลูกฝังอีมานแก่เยาวชน เพื่อสร้างบุคลิกภาพ
แห่งความเป็นมุสลิมให้เป็นประชาชาติที่ดีเลิศ ตามแนวทางการบริหารมัซยิดในสมัยของ
ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ”

ดังนั้น มัซยิดจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างเด็กให้ดำรงอยู่ในความดีงามและเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์ ﷻ
การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของมัซยิด เป็นการสร้างเด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนให้
ครองตนอยู่ในการทำความดีและละเว้นความชั่ว สะสมเสบียงความดีงาม สร้างความรักและความสามัคคี
ระหว่างพี่น้องในชุมชน เป็นการจัดการกิจกรรมที่มีประโยชน์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า ดังนั้น เด็กและเยาวชนที่เติบโต
ในชุมชนที่มีการบริหารจัดการมัซยิดที่ดีและได้รับความร่วมมือจากชุมชน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้พวกเขา
ได้ใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลางในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านอะกีดะฮ์ อิบาดะฮ์ คุณธรรมจริยธรรม และ
การปฏิสัมพันธ์

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออวัละสะฎีเยฮ์และการจัดอันดับความสำคัญของ
ปัจจัยที่มีผลต่ออวัละสะฎีเยฮ์ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต
ปัตตานี ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่ออวัละสะฎีเยฮ์ของนักศึกษา ได้แก่ ปัจจัยในด้านครอบครัว

สังคม มัสยิด และการคบเพื่อน ขณะที่ปัจจัยด้านครู/อาจารย์ ระบบการดูแลหอพัก โรงเรียน/สถานศึกษา และปัจจัยด้านสื่อต่าง ๆ มีผลรองลงมา โดยเฉพาะปัจจัยโรงเรียน/สถานศึกษามีบทบาทน้อยมาก และไม่ปรากฏในอันดับ 1 - 8 ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลนักศึกษาสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการปลูกฝังและส่งเสริมนักศึกษาในการใช้ชีวิตตามหลักอวัละสะฎีเยฮ์ ผลการวิจัยนี้ยังเป็นประโยชน์ในการพัฒนานโยบายและแผนงานที่เหมาะสมแก่นักศึกษา เพื่อให้พวกเขาใช้ชีวิตที่มีคุณภาพและสมดุลในทุกมิติ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ประจำปีงบประมาณ 2563

เอกสารอ้างอิง

- Abūlawī, A. A. (n.d.). *Uṣūl al-Tarbiyyah al-Islāmiyyah* [The Principles of Islamic Education]. Dār Ibn al-Jawzī li al-Nashr wa al-Tawzī'.
- Alumni Arab Students Association of Thailand. (n.d.). *The Holy al-Qur'ān with Thai Translation*. Kingdom of Saudi Arabia (Al-Madīnah al-Munawwarah): King Fahd Centre for the Printing of the Holy al-Qur'ān.
- Al-Amīn, A. A. M. (2023). Wasatiyyah al-Aqīdat al-Islāmiyyah Wa Atharuhā Fī Tahqīq al-Amn al-Fikrī. *Majallah Abhāth*, 11(1). <https://doi.org/10.52840/1965-011-001-010>
- Al-Asqalānī, A. B. 'A. B. H. (1989). *Fathu al-Bārī Sharh Sahīh al-Bukhārī* [The Opening of the Creator's Explanation of Sahih al-Bukhari]. Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- Bā Abdullah, M. B. K. M. B. (1994). *Wasatiyyah Ahl al-Sunnah Bain al-Firaq*. Kulliyah al-Da'wah Wa Usūl al-Dīn, Jāmi'ah al-Islāmiyyah Bi al-Madīnah al-Munawwarah. Dār al-Rāyah. https://books.islamway.net/1/549_babudallah_wasitiatahlalsna.pdf
- Farīd, A. (2004). *al-Tarbiyyah 'Alā Manhaj 'Ahli al-Sunnah wa al-Jamā'ah* [Education Based on the Methodology of Ahl al-Sunnah wa al-Jamā'ah]. Riyadh: Dār Taiyibah li al-Nashar wa al-Tawzī' al-Mu'āṣir.

- Al-Haq, M. A. (2018). *Wasatiyyah al-Aqīdat al-Islāmiyyah Wa Mazāhiruhā Fī al-Mujtama' al-Saūdi* [The Moderation of Islamic Creed and Its Manifestations in Saudi Society]. *Majallah Jāmi'ah al-Malik Abd al-Azīz: al-Adāb Wa al-'Ulūm al-Insāniyyah*, 1–19.
- Ibn Taimiyyah, A. B. 'A. B. 'A. B. 'A. T. (1983). *al-'Ubūdiyyah* [Servitude]. Riyadh: Dār al-Ma'ārif.
- Al-Mahmūd, 'A. 'A. (1994). *'Idad al-Mu'allim Min Manzūr al-Tarbiyyat al-'Islāmiyyah* [The Preparation of Teachers from the Perspective of Islamic Education]. Madīnat al-Munawwarah: Dār al-Bukhārīy.
- Al-Maidānī, A. R. H. H. (1996). *al-Wasatiyyah Fī al-Islām* [Moderation in Islam]. Mu'assasah al-Raiān.
- Muslim, A. H. M. B. H. Q. N. (1996). *Sahīh Muslim* [The Authentic Hadith Collection of Muslim]. Riyadh: Dār 'Aālam al-Kutub.
- Al-Nahlāwī, 'A. (1994). *Min 'Asālib al-Tarbiyyat al-'Islāmiyyah al-Tarbiyyah bi al-'Ibrah* [Methods of Islamic Education: Education Through Lessons]. Dār al-Fikr al-Mu'āsir.
- Al-Nahlāwī, 'A. (2007). *Usūl al-Tarbiyyah Wa Asālibuhā Fī al-Bait Wa al-Madrasah Wa al-Mujtama'a* [Principles of Education and Its Methods in the Home, School, and Society]. Dār al-Fikr.
- Al-Qaradāwī, Y. (2012). *Fiqh al-Wasatiyat al-Islāmiyyah Wa al-Tajdīd* [The Jurisprudence of Islamic Moderation and Renewal]. Dār al-Shurūq.
- Rājih, 'I. S. A. (2016). *al-Wasatiyyah Wa Mazāhiruhā Fī al-Qur'ān al-Karīm (Dirāsah Maudū'iyyah)* [Moderation and Its Manifestations in the Noble Qur'an: A Thematic Study]. Kulliyah al-Dirāsah al-'Ulyā, Dāirah al-Qur'ān al-Karīm Wa Ulūmih, Shu'bah al-Tafsīr Wa Ulūmih, Sudan.
- Al-Sallābī, M. M. (2001). *al-Wasatiyyah Fī al-Qur'ān al-Karīm* [Moderation in the Noble Qur'an]. Maktabah al-Sahābah.

Al-Sudais, 'A. 'A. (2017). *Bulūgh al-A'āimā Fī Tahqīq al-Wasatiyyah Wa al-I'tidāl* [Attaining Good Deeds in Achieving Moderation and Balance]. Maktabah al-Malik Fahad al-Wataniyyah Athna al-Nashar.

Al-Tahhān, M. M. (2002). *al-Tarbiyyah Wa Dawruhā Fī Tashkīl al-Sulūk* [Education and Its Role in Shaping Behavior]. Al-Taba'at al-'Ulā.

Al-Yahyā, A. B. A. (2008). *al-Wasatiyyah al-Tarīq Ilā al-Ghad* [Moderation: The Path to the Future]. Dār Kunūz Ishbiliya li al-Nashar Wa al-Tauzī'a.